

ARAŞTIRMA

ÖĞRENCİ HEMŞİRELERİN BAKIM ODAKLI HEMŞİRE-HASTA ETKİLEŞİMİNE YÖNELİK TUTUM VE DAVRANIŞLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Saadet ERZİNCANLI**

Arzu YÜKSEL***

Alınış Tarihi: 09.10.2017

Kabul Tarihi: 31.03.2018

ÖZET

Amaç: Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin bakım odaklı hemşire hasta etkileşimine ilişkin tutum ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı olarak gerçekleştirilen bu araştırmanın örneklemini, 2016-2017 öğretim yılında bir Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin hemşirelik bölümünde okuyan 258 öğrenci oluşturmuştur. Veriler "Öğrenci Tanıtıcı Özellikler Formu" ve "Bakım Odaklı Hemşire-Hasta Etkileşimi Ölçeği" (BOHHEÖ) ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, yüzdelik dağılımlar ile iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi, varyans analizi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaşları ile bakım odaklı hasta-hemşire etkileşimin önemlilik yeterlilik ve uygulanabilirlik boyutu arasında ilişki olmadığı, cinsiyete ve sınıfa göre önemlilik boyutu; hemşirelik mesleğini tercih etme nedenine göre önemlilik, yeterlik ve uygulanabilirlik boyutu; bakımın hemşirenin temel görevi olduğunu düşünme durumlarına göre önemlilik, yeterlik ve uygulanabilirlik boyutu ve stajda hasta iletişimde güçlük yaşama durumuna göre önemlilik, yeterlilik ve uygulanabilirlik boyutu toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin bakım odaklı hemşire-hasta etkileşimlerine ilişkin tutum ve davranışlarının olumlu yönde olduğu, kadın olan, son sınıfta olan, hemşirelik mesleğini sevdiği için tercih eden, bakımın hemşirenin temel görevi olduğunu düşünen, stajda hasta iletişimde güçlük yaşamayanların bakım odaklı hemşire hasta etkileşimi tutum ve davranışlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hemşire-Hasta Etkileşimi; Öğrenci Hemşire; Hasta; Bakım; İletişim

ABSTRACT

Analysis of Attitudes and Behaviors of Nursing Students towards Care-Focused Nurse-Patient Interaction in terms of Some Variables

Aim: This study was carried out in order to evaluate the attitudes and behaviors of student nurses towards care-focused interaction of nurse-patient.

Method: This descriptive study was conducted with 258 students studying in nursing department of Faculty of Health Sciences during 2016-2017 school year. As data collection tools, "Personal Information Form" and "Care-Focused Nurse-Patient Interaction Scale" (CFNPIS) were used. In the analysis of the data, significance test of difference between the two means, variance analysis and Mann Whitney U test were used.

Results: It was found out that, there is no relationship between the ages of the students and the subdimensions of "importance", "adequacy" and "applicability" of care-focused patient-nurse interaction scale and there is a meaningful difference among their average scores in "importance" subdimension according to their gender and grade; "adequacy" subdimension according to their social activities; "importance, adequacy and applicability" subdimensions according to the reasons of choosing nursing profession; "importance, adequacy and applicability" subdimensions according to their perception of care as the basic duty of nurses; "importance, adequacy and applicability" subdimensions according to their difficulty experiences in their internship ($p<0.05$).

Conclusion: As a result, it was found that student nurses have positive attitudes and behaviors towards care-oriented nurse-patient interactions and the female nurse students who studies in the last grade, who chose nursing occupation due to their love for the occupation, who believe care is the core responsibility of a nurse, who do not experience difficulties in their communication with the patients during their internship have more positive attitudes and behaviors in care-oriented nurse-patient interaction.

Keywords: Nurse-Patient Interaction; Nursing Student; Patient; Care; Communication

*12-13 Ekim 2017 tarihlerinde Uluslararası Karadeniz Hemşirelik Eğitimi kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

**Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü (Dr.Öğr.Üyesi),

ORCID-ID:0000-0001-9348-3803, e-posta: saadeterzincanli@hotmail.com

***Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü (Dr.Öğr.Üyesi),

ORCID-ID:0000-0001-7819-2020, e-posta: arzuysel76@gmail.com

GİRİŞ

Hemşirelik bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını koruma, geliştirme ve hastalık halinde iyileştirmeyi veya yetersizlikleriyle baş etmesine yardımcı olmayı amaçlayan, uygulamalı bir sağlık disiplini (Biol 2011). Hemşireliğin temel ilgi alanı insandır ve hemşirelik, bakıma temellenmiş bir meslektir. Bu meslekte hemşire hasta ile güvene dayalı bir iletişim kurarak, hemşire-hasta etkileşimini, bireyi tanımak, bakım ihtiyaçlarını tanımlamak, öncelikleri belirlemek, bu veriler doğrultusunda gerekli uygulamaları yapmak ve sonucu değerlendirerek bireyin sorunlarıyla daha etkin baş edebilir, gereksinimlerini karşılayabilir hale gelmesini sağlamak için bir araç olarak kullanır (Korkmaz ve Tuna 2014; Biol 2011; Tutuk, Al ve Doğan, 2002).

Hemşireler bakım verirken veya tedavileri uygularken her an hasta ile etkileşim halindedirler (Korkmaz ve Tuna 2014; Kumcağız, Yılmaz, Çelik ve Avcı 2011). Birçok hemşire kuramcı hasta-hemşire etkileşiminin önemine dikkat çekmiştir. Travelbee hemşireliği “iki insan arasındaki kişilerarası süreç” olarak tanımlamış, Orlando hemşireliğin durum, belli bir zaman ve yerde hasta-hemşire arasındaki etkileşimden kaynaklandığını ifade etmiş ve Peplau hemşireliği, kişilerarası bir etkileşim süreci olarak gördüğünü belirtmiştir (Biol 2011; Yalçın ve Aştı 2011; Cossette, Caraa, Ricarda ve Pepin 2005).

Yapılan çalışmalarda, hemşirenin sağlıklı/hasta birey ile kurduğu kişilerarası ilişkisinin, bireyin bakım ve tedavisi açısından anahtar rol oynadığı, hastalığın seyrini ve sonucunu etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu belirtilmektedir (Caris-Verhallen, Timmermans ve Dulmen 2004, Dearing 2004, Zrinyi ve Horvath 2003). Etkili kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerilerinin gelişmesinin hasta memnuniyetinin artmasına, tedavi talimatlarının daha iyi uygulanmasına, tıbbi hata oranının azalmasına, motivasyonu artırarak iyileşmenin hızlanmasına, tedavi zamanı ve maliyetinin azalmasına neden olduğu ve bakım kalitesini arttırdığı belirtilmektedir (Boissy, Windover, Bokar, Karafa, Neuendorf, Frankel ve ark. 2016; Starmer, Spector, Srivastava, West, Rosenbluth, Allen ve ark. 2014; Norgarard, Kofoed, Kyvik ve Ammentorp, 2012; Arifoğlu ve Razi, 2011; Sheldon 2011; Kumcağız, Yılmaz, Çelik ve Avcı 2011). Bu nedenle, tüm hemşirelik fonksiyonlarında hasta ile etkileşim halinde olan hemşirelerin problem

çözme, yardım etme ve öğretim görevlerini gerçekleştirmesi için iletişim becerilerini geliştirmesi gerekir (Korkmaz ve Tuna 2014; Kumcağız, Yılmaz, Çelik ve Avcı 2011).

Hemşirenin hastaları ile ilişkilerinde kabullenme ve güven duygusunun geliştirilmesi, hastanın psikososyal bütünlüğünün ve başarılı bir hemşirelik bakımının sağlanması, hastayla olan etkileşiminin yeterli olmasına bağlıdır (Korkmaz ve Tuna 2014; Yalçın ve Aştı 2011). Hemşire hasta arasındaki etkileşimin öğrenilmesi eğitim sürecinde gerçekleşir (Tutuk, Al ve Doğan 2002; Suikkale 2001). İletişim becerisinin hemşirelik eğitimi süresince öğrencilere kazandırılması ve geliştirilmesi gerektiği yapılan araştırmalarda vurgulanmaktadır (Pfaff, Baxter, Jack ve Pleog, 2014; Erigüç, Eriş ve Kabalcıoğlu 2014; Aebersold 2013; Arifoğlu ve Razi 2011; Fleischer, Berg, Zimmermann, Wuste ve Behrens, 2009; Suikkala ve Leino-Kilpi 2005; Tutuk, Al ve Doğan, 2002). Hemşirelik öğrencilerinin bakım odaklı hemşire-hasta etkileşimi ile ilgili tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi hemşirelik eğitimi ve uygulamalarının iyileştirilmesi, mevcut ve gelecekte ortaya çıkabilecek sorunların çözümlenmesi için oluşturulacak stratejilere yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, hemşirelik öğrencilerinin bakım odaklı hemşire-hasta etkileşimine ilişkin tutum ve davranışlarını değerlendirmektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı türdeki bu araştırmanın evrenini 2016-2017 öğretim yılında bir Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde okuyan, 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri (N:327) oluşturmuştur. Birinci sınıf öğrencileri hastanede staj deneyimi olmadığı için araştırmaya dahil edilmemiştir. Çalışmada örneklem seçilmemiş, evrenin tümü alınmış olup, araştırmaya katılmayı kabul eden 258 öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Evrenin %78.89’una ulaşılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında “Öğrenci Tanıtıcı Özellikler Formu” ve “Bakım Odaklı Hemşire-Hasta Etkileşimi Ölçeği” kullanılmıştır.

Öğrenci Tanıtıcı Özellikler Formu: Araştırmacılar tarafından geliştirilen Öğrenci Tanıtıcı Özellikler Formu’nda öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf, hemşirelik mesleğini tercih etme nedeni, bakımı hemşirenin temel görevi olarak görme durumu, hastanede yatma deneyimi, refakatçi olarak hastanede bulunma durumu, stajda hasta iletişimde güçlük yaşama durumunu içeren sorular yer almaktadır.

Bakım Odaklı Hemşire-Hasta Etkileşimi Ölçeği (BOHHEÖ):BOHHEÖ,Cossette ve arkadaşları (2005) tarafından Watson'ın Bakım Kuramı temel alınarak, hemşirelerin bakıma ilişkin tutum ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Türkiye'de geçerlik ve güvenirliği Atar ve Aştı (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı önemlilik,yeterlilik, uygulanabilirlik boyutlarında sırasıyla0.99, 0.98, ve 0.99'dur (Atar ve Aştı, 2012).

BOHHEÖ, 70 maddeli ve beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek uygulanırken bakım odaklı hemşire-hasta etkileşiminin, ne derecede önemli, yeterli ve uygulanabilir olduğu ayrı ayrı ölçek üzerinde sorgulanarak “önemlilik” “yeterlilik” ve “uygulanabilirlik” boyutları ile ilgili verilere ulaşılabilmektedir (Atar ve Aştı, 2012). Her üç boyutta da ölçeğin tüm maddeleri Hiç (1), Biraz (2), Orta Derece (3), Çok (4),Son Derece (5) olarak kabul edilmektedir. BOHHEÖ'nin10 alt ölçeği vardır. Bunlar; Hümanizm, Umut, Duyarlılık, Yardım Edici İlişki, Duyguların İfade Edilmesi, Sorun Çözme, Öğretim, Çevre, Gereksinimler ve Maneviyattır. Her boyut için alt ölçekler değişmemekte ve aynı maddelerden elde edilmektedir. Her boyutta alınabilecek en düşük toplam puan 70, en yüksek toplam puan 350'dir. Bireylerin ölçeklerden aldıkları puan arttıkça, bakım odaklı hemşire-hasta etkileşimine ilişkin tutum ve davranışları olumlu yönde arttığı kabul edilmektedir (Cossette, Caraa, Ricarda ve Pepin 2005). Bu çalışmada Cronbach Alfa katsayısı önemlilik, yeterlilik, uygulanabilirlik boyutlarında sırasıyla 0.98, 0.97 ve 0.97 olarak bulunmuştur.

Araştırma için araştırmanın yapıldığı Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi ve İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan yazılı izin, araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden sözlü izin alınmıştır.

İstatistiksel analizler SPSS 23.0 ile yapılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenini “öğrenci hemşirelerin bakım odaklı hemşire-hasta etkileşimine yönelik tutum ve davranışları”, bağımsız değişkenlerini ise öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf, hemşirelik mesleğini tercih etme nedeni, bakımı hemşirenin temel görevi olarak görme durumu, hastanede yatma deneyimi, refakatçi olarak hastanede bulunma durumu, stajda hasta iletişimde güçlük yaşama durumu oluşturmuştur. Çalışmada normal dağılıma uygunluk Shapiro-Wilk ve Kolmogorov testi ile yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı-yüzde hesaplamaları, iki ortalama arasındaki

farkın önemlilik testi, varyans analizi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Tüm testlerde anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

BOHHEÖ'nin alt boyutları ve alt ölçek toplam puan ortalamaları Tablo 1'de görülmektedir. Araştırma kapsamında yer alan, öğrenci hemşirelerin bakım odaklı hemşire hasta etkileşimlerinin önemliliği konusundaki tutum ve davranışlarının (310.55 ± 40.72), yeterliliği (274.83 ± 39.01) ve uygulanabilirliğine (266.26 ± 44.85) ilişkin tutum ve davranışlarından daha olumlu olduğu saptanmıştır. Zaybak, İsmailoğlu ve Efteli (2014)'nin çalışmaları da bu sonucu destekler niteliktedir. Bu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin bakım odaklı hasta-hemşire etkileşimini önemli bulduklarını ancak aynı oranda kendilerini yeterli hissetmedikleri ve uygulanabilir olduğunu düşünmedikleri söylenebilir. Ayrıca, bakım odaklı hasta-hemşire etkileşiminde öğrencilerin kendilerini yeterli hissetme düzeyinin artırılmasının aynı konunun uygulanabilirliğini artırılmasına da katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda önemlilik, yeterlilik ve uygulanabilirlik boyutlarında en düşük puan ortalamasının “duyarlılık” alt ölçeğinde (25.52 ± 4.10 , 21.94 ± 4.07 , 21.31 ± 4.75), en yüksek puan ortalamasının ise “gereksinimler” alt ölçeğinde (45.63 ± 6.06 , 40.74 ± 6.61 , 40.23 ± 7.64) olduğu belirlenmiştir (Tablo 1). Bu doğrultuda, öğrencilerin hemşire-hasta ilişkisinde hastanın gereksinimlerinin karşılanmasına yardım etmenin bakım odaklı etkileşiminde son derece önemli olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Kendilerini yeterli hissettiklerini ve uygulanabilir olduğunu düşündükleri ve bireyin kendisine ve diğer bireylere karşı duyarlılık geliştirmesi noktasında önemliliği, kendi yeterlilikleri ve uygulanabilirliklerinin “iyi” düzeyde olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, yapılan bir çalışmada da öğrencilerin, hastaya yardım etme, onlara saygılı olma ve değer vermeyi hemşirelik bakımının temel görevi olarak tanımladıkları belirtilmiştir (Mlinar 2010). Karaöz (2005) tarafından yapılan çalışmada; hemşirelik öğrencileri iyi hemşirelik bakımının iyi iletişime dayandığını, hastayı bütüncül değerlendirerek gereksinimlerinin uygun şekilde karşılanması gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak Zaybak, İsmailoğlu ve Efteli (2014)'nin çalışmasında önemliliğe yönelik en yüksek ortalamanın “maneviyat”, en düşük ortalamanın “öğretim” alt

ölçeğinde, yeterliliğe ve uygulanabilirliğe yönelik en yüksek ortalamaların “yardım edici ilişki” en düşük ortalamaların “gereksinimler” alt ölçeğinde olduğu saptanmıştır. Çalışma sonuçlarındaki farklılıklar öğrenci hemşirelerin henüz meslek hayatına başlamamış, öğrenme sürecinde olmalarından dolayı bakım odaklı hemşire hasta etkileşiminin kapsadığı bilişsel(önemlilik), duyuşsal(yeterlilik) alanlar ve

psiko-motor becerileri (uygulanabilirlik) yeterli düzeyde uygulamaya aktaramadıklarına bağlanabilir. Yurtdışında yapılan bir çalışmada da iletişim becerilerinin öğretilmesi, teorik bilginin uygulama ile birleşmesiyle öğrencilerin güvenini arttırabilecek ve kaygılarını azaltabilecek önemli bir alan olduğundan söz edilmektedir (Cunningham, Copp, Collins ve Bater 2006).

Tablo 1. BOHHEÖAlt Boyutları ve Alt Ölçek Toplam Puan Ortalamaları

Alt Boyutlar ve Alt Ölçekler	X±SS	Min-Max
Bilişsel (Önemlilik) Alt Boyutu	310.55±40.72	70-350
Hümanizm	26.08±4.26	6-30
Umut	31.36±4.60	7-35
Duyarlılık	25.52±4.10	6-30
Yardım edici ilişki	31.21±4.47	7-35
Duyuların ifade edilmesi	26.55±3.92	6-30
Sorun çözme	26.05±4.40	6-30
Öğretim	40.14±6.18	8-40
Çevre	31.46±4.52	7-35
Gereksinimler	45.63±6.06	10-50
Maneviyat	26.51±4.16	6-30
Duyuşsal (Yeterlilik) Alt Boyutu	274.83±39.01	70-350
Hümanizm	23.22±4.20	6-30
Umut	27.12±4.85	7-35
Duyarlılık	21.94±4.07	6-30
Yardım edici ilişki	28.36±4.98	7-35
Duyuların ifade edilmesi	23.08±4.38	6-30
Sorun çözme	26.51±5.01	6-30
Öğretim	36.10±5.99	8-40
Çevre	28.46±4.87	7-35
Gereksinimler	40.74±6.61	10-50
Maneviyat	23.34±4.29	6-30
Psikomotor (Uygulanabilirlik) Alt Boyutu	266.26±44.85	70-350
Hümanizm	22.02±4.65	6-30
Umut	26.06±5.26	7-35
Duyarlılık	21.31±4.75	6-30
Yardım edici ilişki	27.43±5.53	7-35
Duyuların ifade edilmesi	23.08±4.38	6-30
Sorun çözme	21.75±4.86	6-30
Öğretim	34.96±7.07	8-40
Çevre	27.44±5.36	7-35
Gereksinimler	40.23±7.64	10-50
Maneviyat	22.96±4.90	6-30

Öğrencilerin yaş ortalaması 21±1.54 olup, %71.3'ünün kadın olduğu, %34.5'inin dördüncü sınıfta okuduğu, %53.5'inin sosyal etkinliğini yeterli bulduğu, %72.5'inin hemşireliği diğer (ailenin isteği, iş bulma kolaylığı vb) nedenlerle tercih ettiği, %91.1'inin bakımın hemşirenin temel görevi olduğunu

düşündüğü, %61.6'sının hastanede yatma deneyiminin olmadığı, %53.9'unun refakatçi olarak bulunma durumu olduğu ve %81.4'ünün stajda hasta iletişimde güçlük yaşamadığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerine göre bakım odaklı hemşire-hasta etkileşimi

düzeyleri incelendiğinde; hemşirelik öğrencilerinin yaşları ile BOHHEÖ'nin tüm alt ölçeklerinin önemlilik, yeterlilik ve uygulanabilirlik boyutu toplam puan ortalamaları arasında ilişki olmadığı saptanmıştır. Zaybak, İsmailoğlu ve Efteli (2014)'nin BOHHEÖ ile yaptıkları çalışmada öğrenci hemşirelerin yaşları ile ölçeğin tüm alt ölçeklerinin önemlilik ve yeterlilik boyutu toplam puan ortalamaları arasında çok zayıf, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda yaşın iletişimi etkilemediğinin belirlenmesi çalışma sonuçlarımızla benzerdir (Erigüç, Eriş ve Kabalcıoğlu, 2014; Arifoğlu ve Razi 2011; Tutuk, Al ve Doğan, 2002).

Çalışmaya katılan kadın öğrencilerin ölçeğin önemlilik boyutu toplam ölçek puan ortalamalarının erkek öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır ($p>0.05$, Tablo2). Aynı ölçek kullanılarak yapılan başka bir çalışmada da kadın öğrencilerin ölçeğin önemlilik ve yeterlilik boyutları toplam ölçek puan ortalamalarının erkek öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (Zaybak, İsmailoğlu ve Efteli 2014). Fakat Erigüç, Eriş ve Kabalcıoğlu (2014), Kuzu ve Eker (2010) çalışmalarında öğrencilerin cinsiyetlerine göre iletişim becerilerinin farklılık göstermediğini sonucuna ulaşmışlardır. Söz konusu sonuçlar kadın öğrencilerin iletişime daha açık, sosyal yönü ön planda bir yapıya sahip oldukları biçiminde yorumlanabilir.

Araştırmada dördüncü sınıf öğrencilerinin BOHHEÖ önemlilik boyutu toplam ölçek puan ortalamalarının diğer sınıflara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı ölçeğin kullanıldığı Zaybak, İsmailoğlu ve Efteli (2014)'nin çalışmada öğrencilerin sınıflarına göre önemlilik, yeterlilik ve uygulanabilirlik boyutunda toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra literatürde öğrencilerin eğitim yılı arttıkça iletişim becerilerinde arttığını belirten çalışmalar (Xie, Ding, Wang ve Liu 2013; Cossette, Caraa, Ricarda ve Pepin, 2005; Suikkala ve Leino-Kilpi 2005; Tutuk, Al ve Doğan, 2002) bulunmakla birlikte, öğrencilerin eğitim yılı düzeylerine göre iletişim becerilerinin farklılık göstermediğini belirten çalışma da (Erigüç, Eriş ve Kabalcıoğlu, 2014) mevcuttur. Araştırma-mızın bu bulgusu 1. sınıfta bir dönemde 2 saat olarak yer alan hemşirelikte kişilerarası ilişkiler dersinin hemşire-hasta etkileşiminin önemini kavramasını sağladığı, ileri sınıflarda alınan temel dersler ve

seçmeli derslerde konunun önemine geniş yer verilmesinin etkili olabileceği düşünülmektedir. Son sınıf hemşirelik öğrencilerinin bakım odaklı hemşire hasta etkileşimi düzeylerinin diğer sınıflara göre yüksek olmasının nedeni bu şekilde yorumlanabilir.

Hemşirelik mesleğini sevdiği için seçtiğini belirten öğrencilerin önemlilik, yeterlilik ve uygulanabilirlik boyutu toplam puan ortalamaları diğer nedenlerle seçtiğini belirten öğrencilerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Zaybak, İsmailoğlu ve Efteli (2014)'nin yaptıkları çalışmada öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih etme nedenine göre ölçeğin tüm alt ölçeklerinin önemlilik boyutu toplam puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda da öğrencilerin hemşirelik mesleğini isteyerek tercih etmeleri mesleğin gelişimi ve profesyonel olarak ilerlemesi açısından oldukça önemli olduğu belirtilmektedir (Şirin, Öztürk, Bezci, Çakar ve Çoban 2008; Özpancar, Aydın ve Akansel 2008). Safadi, Saleh, Nassar, Amre ve Froelicher (2011) çalışmada, hemşireliği istediği için seçen öğrencilerin diğerlerine göre klinik uygulamalarda daha başarılı olduğunu ve daha fazla doyum aldığını vurgulamıştır. Çalışmadan elde edilen sonuç hemşireliği istediği için seçen öğrencilerin lisans eğitimi boyunca hemşireliğin esası olan bakım uygulamalarının temelini oluşturan bakım odaklı hemşire-hasta etkileşimini özümstediklerinin bir göstergesi olarak nitelendirilebilir.

Bakım verme, hemşirenin bilgi, beceri, yetenek ve deneyimler ile gerçekleştirdiği bağımsız bir işlevidir. Bakım, hemşireliğin "özü" olarak nitelendirilmekte, yardım etme, sevgi besleme, iletişim, düşünme, özen gösterme, değer verme, empati duyma, ahlaki davranma, bilgi verme, şefkat ve saygı temalarını içermektedir(Potter, Perry 2013). İletişim hastaların kendi bakımlarına katılmalarına teşvik edilmesinde ve duygusal olarak desteklenmelerinde önemli bir araçtır (Karaöz 2005) ve hemşirelik bakımında sıklıkla anahtar olarak kullanılır. Bu konuda hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmalarda öğrencilerin hemşireyi bakım veren kişi olarak gördükleri belirlenmiştir (Özpancar, Aydın ve Akansel 2008; Tan,Yuncu, Şentürk ve Yıldız 2007).Benzer şekilde çalışmamızdan elde edilen bulgular, bakımı hemşirenin birincil görevi olarak kabul etmenin, öğrencilerin hasta bakım merkezli hemşire- hasta etkileşiminin önemini

farkında oldukları, kendilerini yeterli uygulama alanına aktarabildiklerini hissettikleri, teknik becerilerini geliştirdikleri ve göstermektedir.

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinin Tanıtıcı Özelliklerine Göre BOHHEÖ Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişkenler	n	%	Alt Boyutlar		
			Önemlilik	Yeterlilik	Uygulanabilirlik
Yaş (ort ± SS)	258	(21±1.54)	r= -0.008 p= 0.899	r= 0.037 p= 0.559	r= -0.006 p= 0.923
Cinsiyet					
Kadın	184	71.3	316.04±37.68	276.72±37.35	268.61±43.65
Erkek	74	28.7	296.90±44.88	276.72±42.75	260.41±47.52
			t= 3.48,p= 0.001	t= 1.22,p= 0.22	t= 1.33,p= 0.18
Sınıf					
2	87	33.7	312.74±36.80	271.78±39.19	262.86±44.08
3	82	31.8	299.23±45.23	270.87±42.79	269.02±48.61
4	89	34.5	318.85±37.98	281.47±34.48	267.05±42.23
			F=5.316, p= 0.005	F= 1.992,p=0.139	F= 0.417,p=0.659
Hemşirelik mesleğini tercih etme nedeni					
Sevdiği için	71	27.5	318.22± 34,28	286.26± 29,83	274.36± 36.42
Diğer (Ailenin isteği, iş bulma kolaylığı vb)	187	72.5	307.64± 42,64	270.49± 41.21	263.19± 47.40
			t= 1.87, p= 0.04	t= 2.94, p= 0.001	t= 1.9, p= 0.045
Bakımı hemşirenin temel görevi olarak					
Gören	235	91.1	313.25±38.61	277.22±38.41	269.08±44.43
Görmeyen	23	8.9	282.95±51.39	250.39±37.36	237.52±39.42
			Z= -3.14, p= 0.002	Z= -3.14, p= 0.002	Z= -3.28, p= 0.001
Hastanede yatma deneyimi					
Olan	99	38.4	313.50±38.22	277.96±39,55	266.38±42.73
Olmayan	159	61.6	308.72±42.22	272.88±38,66	266.19±46.26
			t= 0.917, p= 0.36	t=1.018,p=0.31	t=0.033,p=0.97
Refakatçi olarak hastanede bulunma durumu					
Bulunan	139	53.9	311.35± 38.98	276.28± 38.81	267,99± 45.28
Bulunmayan	119	46.1	309.62± 42.81	273.14± 39.33	264,25± 44.46
			t=0.341,p= 0.73	t=0.645,p=0.52	t=0.667,p=0.50
Stajda hasta iletişimde güçlük yaşama durumu					
Evet	48	18.6	296.93 ± 49.59	252.25 ± 43.23	248.22 ± 41.03
Hayır	210	81.4	313.67 ± 37.86	280.00 ± 36.15	270.39 ± 44.76
			t= 2.59,p= 0.01	t= 4.61,p= 0.00	t=3.14,p= 0.00

Öncesinde yaşanan bakım deneyimleri hemşirelerin bakım algılarını ve davranışlarını etkileyebilmektedir (Karaöz 2005).Yapılan çalışmalarda hemşirelik mesleğine girmeden önce bakım verme ya da bakım alma deneyimi olan öğrencilerin bakım davranışları algılarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu, hasta birey ile bakım ilişkisi içerisine girme becerisini geliştirdiği ve öğrencilerin daha önce yaşadıkları

bakım deneyimlerinin bakım davranışlarına olumlu yansıdığı saptanmıştır(Cunningham, Copp, Collins ve Bater, 2006; Larsen, McGill, ve Palmer, 2003). Çalışmamızda hastanede yatma ya da refakatçi olarak bulunma deneyimi olan öğrenci hemşirelerin önemlilik, yeterlilik ve uygulanabilirlik boyutu toplam puan ortalamalarının yüksek olmasına karşın anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç doğrultusunda,

öğrencilerin hastanede yattığı ya da refakatçi olarak buldukları süreçte hemşire-hasta etkileşimi düzeyini yeterli bulma durumları ve olumsuz bir deneyim yaşama durumlarının sorgulanması gerektiği, bu durumlara yönelik algıların bireyden bireye farklılık göstereceğinin göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir.

Hasta iletişimde güçlük yaşamayan öğrencilerin BOHHEÖ önemlilik, yeterlilik ve uygulanabilirlik boyutu toplam ölçek puan ortalamalarının diğer öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Konu ile ilgili yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Zaybak, İsmailoğlu ve Efteli 2014). Tutuk, Al ve Doğan (2002) tarafından yapılan çalışmada hasta ile ilişki de güçlük yaşamayan öğrencilerin iletişim beceri puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar, hemşirelik öğrencilerinin sahip olduğu iletişim becerisinin, hasta ile olan etkileşimini etkileyebilecek önemli faktörlerden birisi olduğu, başarılı bir etkileşim için gerekli olduğunu ve verilen bakımın kalitesini etkileyebileceğini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin bakım odaklı hemşire-hasta

etkileşimlerine ilişkin tutum ve davranışlarının olumlu yönde olduğu, kadın olan, son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin bakım odaklı hemşire-hasta etkileşiminin önemli olduğuna ilişkin tutum ve davranışlarının daha olumlu olduğu bulundu. Hemşirelik mesleğini sevdiği için seçtiğini, bakımın hemşirenin temel görevi olduğunu, hasta ile ilişkilerinde güçlük yaşamadığını belirten öğrencilerin bakım odaklı hemşire-hasta etkileşiminin önemli, yeterli ve uygulanabilir olduğuna ilişkin tutum ve davranışlarının daha olumlu olduğu belirlendi.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

Erkek öğrencilerin hasta ile iletişim ve etkileşim becerilerini artırıcı faaliyetlerde daha fazla görev almalarının sağlanması,

Kişilerarası iletişim dersinin ilk sınıfta daha yoğun olarak verilerek, ders içeriği ve yöntemlerinin yeniden düzenlenmesi,

Mesleğin isteyerek tercih edilmesi için üniversiteye hazırlanan öğrencilere hemşirelik mesleğini tanıtmaya programlarının yapılması ve tekrarlanması,

Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri düzeylerini geliştirmeye yönelik müfredat programının düzenlenerek iletişim konusuna geniş yer verilmesi ve stajlarda öğrencilerin iletişim yönünden desteklenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Aebersold M, Tschannen D, Sculli G.** Improving nursing students communication skills using crew resource management strategies. *Journal of Nursing Education*. 2013;52 (3):125-30.
- Arifoğlu B, Razi SG.** Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin empati ve iletişim becerileriyle iletişim yönetimi dersi akademik başarı puanı arasındaki ilişki. *DEUHYO ED*.2011;4(1):7-10.
- Atar NY, Aştı TA.** Bakım odaklı hemşire hasta etkileşimi ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliliği. *İ.Ü.F.N. Hem.Dergisi*. 2012;20(2):129-39.
- Birol L.** Hemşirelik Süreci Hemşirelik Bakımında Sistematik Yaklaşım. İzmir: Etki Matbaacılık; 2011. p. 63-84.
- Boissy A, Windover AK, Bokar D, Karafa M, Neuendorf K, Frankel RM, et all.** Rothberg Communication skills training for physicians improves patient satisfaction. *Journal of General Internal Medicine*. 2016;31 (7): 755-61.
- Caris-Verhallen W, Timmermans L, Dulmen SV.** Observation of nurse-patient interaction in oncology: review of assessment instruments. *Patient Education and Counseling*. 2004;54(3):307-20.
- Cossette S, Caraa C, Ricarda N, Pepin J.** Assessing nurse-patient interactions from a caring perspective:

report of the development and preliminary psychometric testing of the caring nurse-patient Interactions scale. *International Journal of Nursing Studies*. 2005;42 (6): 673-86.

Cunningham S, Copp G, Collins B, Bater M. Pre-registration nursing students' experience of caring for cancer patients. *Eur Journal Oncol Nurs*. 2006;10(1):59-67.

Dearing KS. Getting it, together: How the nurse patient relationship influences treatment compliance for patients with schizophrenia. *Arch Psychiatr Nurs*. 2004;18(5):155-63.

Erigüç G, Şener T, Eriş H. İletişim becerilerinin değerlendirilmesi: Bir meslek yüksekokulu örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*. 2013;16 (1): 45-65.

Fleischer S, Berg A, Zimmermann M, Wuste K, Behrens J. Nurse-patient interaction and communication: A systematic literature review. *Journal of public health*. 2009;17 (5):339-53.

Karaöz S. Turkish nursing students' perception of caring. *Nurse Educ Today*. 2005;25(1): 31-40.

Korkmaz M, Tuna Hİ. Yoğun bakım ünitesinde hemşire-hasta iletişimi. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*. 2014;11(4):14.

- Kumcağız H, Yılmaz M, Çelik SB, Avcı İA.** Hemşirelerin iletişim becerileri: Samsun ili örneği. *Dicle Tıp Dergisi.* 2011;38(1):50.
- Kuzu A, Eker F.** Hemşirelik öğrencilerinin duygusal zekâ ve iletişim becerilerinin diğer üniversite öğrencileri ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi.* 2010;3:14-29.
- Larsen PD, McGill JS, Palmer SJ.** Factors influencing career decisions: perspectives of nursing students in three types of programs. *Journal of Nurs Educ.* 2003;42 (4):168-73.
- Mlinar S.** First- and third-year student nurses' perceptions of caring behaviours. *Nurs Ethics.* 2010;17(4):491-500.
- Norgaard B, Kofoed PE, Kyvik KO, Ammentorp J.** Communication skills training for health care professionals improves the adult orthopaedic patient's experience of quality of care. *Scandinavian Journal of Caring Sciences.* 2012;12:698-704.
- Özpancar N, Aydın N, Akansel N.** Hemşirelik 1. sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleği ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi.* 2008;12 (3):9-17.
- Pfaff K, Baxter P, Jack S, Pleog J.** An integrative review of the factors influencing new graduate nurse engagement in interprofessional collaboration. *Journal of Advanced Nursing.* 2014; 70(10):4-20
- Safadi RR, Saleh MYN, Nassar OS, Amre HM, Froelicher ES.** Nursing students' perceptions of nursing: a descriptive study of four cohorts. *Int Nurs Rev.* 2011;58: 420-27.
- Sheldon LK.** An evidence-based communication skills training programme for oncology nurses improves patient-centred communication, enhancing empathy, reassurance and discussion of psychosocial needs. *Evidence-Based Nursing.* 2011;14(3):87-8.
- Starmer AJ, Spector ND, Srivastava R, West DC, Rosenbluth G, Allen AD, et al.** Changes in medical errors after implementation of a handoff program. *New England Journal of Medicine.* 2014;371(19):1803-12.
- Suikkala A.** Nursing Student-Patient Relationship: A review of the literature from 1984 to 1998. *Journal of Advanced Nursing,* 2001;33(1):42-6.
- Suikkala A, Leino-Kilpi H.** Nursing Student-Patient Relationship: Experiences of Students and Patients. *Nurse Education Today.* 2005;25 (5):344-54.
- Şirin A, Öztürk R, Bezci G, Çakar G, Çoban A.** Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve mesleği uygulamaya yönelik görüşleri. *Dirim Tıp Gazetesi.* 2008;83:69-75.
- Tan M, Yuncu S, Şentürk Ö, Yıldız Ö.** Üniversite öğrencilerinin hemşireliğe bakış açıları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi.* 2007;10(1): 22-9.
- Tutuk A, Al D, Doğan S.** Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi.* 2002;6 (2):36-41.
- Xie J, Ding S, Wang C, Liu A.** An evaluation of nursing students' communication ability during practical clinical training. *Nurse Education Today.* 2013;33 (8): 823-7
- Yalçın N, Aştı T.** Hemşire – hasta etkileşimi. *İ.U.F.N. Hem. Derg.* 2011;19 (1):54-9.
- Zaybak A, İsmailoğlu EG, Efteli E.** Hemşirelik öğrencilerinin bakım odaklı hemşire-hasta etkileşimine yönelik tutum ve davranışları. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi.* 2014;1(2):24-34
- Zrinyi M, Horvath T.** Impact of satisfaction, nurse-patient interactions and perceived benefits on health behaviors following a cardiac event. *European Journal of Cardiovascular Nursing,* 2003;2:159-66.